

Plaša vsak četrtak in
v polnočno vred ali
v Mariboru s pošiljanjem
na dom za celo leto 12 din.,
za leto 7 din., četiri leta
4 din. Izven Jugoslavije
plaša. Naročnina se pošlje
na upravišče "Slovenski
Gospodar" v Ma-
riboru, Koroška cesta 5.
Plaša se dopolnjuje do odpo-
visti. Naročnina se plačuje
vnaprej.
Telefon interurban št. 113.

Posredovanje štampa stane 2 krent ali 50 pain.

Polnina plačana v gotovini.

Izredništvo: Koroška
št. 5. Rokopisi se ne
vračajo. Upravišče spre-
ma naročnino, izdaje
reklamacije.
Cene insercijske po de-
javu. Za večkratne ogla-
sne pripravi popust. Ne-
reklamacije so pošiljane
prosto.
Čekovni račun pošilja
uradu Ljubljane št. 104.
Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO.

22. števil.

Maribor, dne 1. junija 1922.

56. letnik.

Katoliški shodi.

Te dni se v Sloveniji začnejo vršiti pokrajinski katoliški shodi. Katoliško misleče slovensko ljudstvo hoče na njih z vso odločnostjo poudariti katoliška načela, ki morajo prevladati pred vsem naše javno življenje!

Katoliška načela, izražena v desetih božjih zapovedih za javno življenje, politično in gospodarsko, za vladarje, državnike, politike naj ne veljajo! Kako bi sicer mogli biti dovoljeno bogatinom, da izjemajo in izkoriščajo gospodarsko slabotnejše? Kako, da se valja-jo eni v razkošju, a drugi lakote umirajo? Zakaj je dovolj denarja za zabave visokorodnih pohajkačev, a ga ni za najnujnejše potrebe trpečih, revežev in bolni-kov? Zakaj smejo bogatini bogatejši še bolj, a ubožni še bolj obubožati? Kako, da niso v državah enakopravni vsi stanovi, ne vsa plemena in ne vse veroizpovedi? Zakaj eno pleme izkorišča drugo, en narod podjarmlja drugega? Zakaj je lakomnost, pohlep maščevalnost in sovraštvo prevzelo narode in pognalo v svetovni vojski milijone mož in mladeničev na morišče, milijone žen in otrok v skrajno bedo? — Vsega je krivo pomanjkanje katoliških načel v javnem življenju! Namesto katoliških načel pravičnosti in ljubezni, velja danes v javnem življenju načelo sile, krivičnosti, izkoriščanja, korupcije, brezvestnosti in sebičnosti! In v tem duhu hočejo vzgojiti tudi bodoči rod! Zato si preko staršev, in katoliške Cerkve krmarji držav lastijo izključno pravi-čo do otrok, da jih v edino državni šoli vzgojijo brez Boga, brez vere, brez pravosti! Zato hočejo po sokolstvu s svojim protikrščanskim duhom okužiti tudi šoli odraslo mladino. V službo svojih idej vpregajo največjo moč novega časa: časopise, ki naj med ljudstvo širi versko mlačnost in brezbriznost, nevero, krivičnost, na-silnost in nepravost!

Na to široko odprto rano — pomanjkanje katoliš-kih načel v javnem življenju, hočejo letošnji katoliški shodi opozoriti z vso resnostjo! Edino katoliška na-čela, ki oznanjajo pravičnost, enakopravnost, ljube-zen, miroljubnost in usmiljenje, ter prepovedujejo kri-vice, izkoriščanje, maščevalnost, uboj, lakomnost, mo-rejo ozdraviti bolne politične in gospodarske razmere in osrečiti države! Zato morajo katoliška načela zavla-dati v vsem javnem življenju v kulturi (izobrazbi uma in srca), v politiki, v gospodarstvu, povsod!

Da to dosežemo, moramo z odločno katoliškim duhom prešinjati že nežno dečo v družini in v šoli! Zahte-vamo katoliško versko šolo! Otroci se morajo vzgajati po božjih zakonih! Verski katoliški duh mora voditi ves pouk in vso vzgojo!

S katoliškimi načeli moramo napolniti srca šoli odrasle mladine! Proti brezverskemu sokolstvu mora nastopiti vsa slovenska mladina, še krepkeje ko danes organizirana v Orlu, Orlici, Mladeniških in Dekliških zvezah ter Marijinih družbah! V mladeniških društvih si moramo vzgojiti najodločnejše bojovnike za polno zmago katoliških načel v naši domovini!

Najuspešneje pa bomo mogli katoliškim načelom priboriti zmago v javnem življenju z razširjanjem in vsestranskim podpiranjem katoliškega časopisja! «Za-manj gradite cerkve, zmanj ustanovljate šole, zmanj prirejate misijone — vse vaše delo je zmanj, ako hkrati ne znate rabiti v svojo brambo in za svoje na-pade najboljšega orožja — tiska.» (Papež Pij X.)

Katoliška načela v javnem življenju — katoliška

verska šola — katoliške mladinske organizacije — ka-toliško časopisje!

To je program letošnjih pokrajinskih katoliških shodov. Bog nam daj svoj blagoslov!

Katoliški shod v Nazarjih pri Mozirju

bo 11. junija 1922 — na Trojiško nedeljo — za dekanije: Gornjigrad, Skale in Braslovče.

SPORED:

1. Od pol 8.—9. ure: Zborovanje odsekov v samostanu. Poročajo č. gg.: o. defin. Marijofil Holeček — Na-zarje; župnik Franc Krošelj — Mozirje; kaplan Ja-nez Kljun — Rečica.
2. Ob 9. uri: Slovenska služba božja: ena v cerkvi, ena na prostem pred cerkvijo. Pridigujeta č. gg.: dekan J. Rotner — Skale in župnik A. Požar — Rečica. Ob koncu službe božje zahvalnica in «Lepa naša domo-vina». Sodeluje več cerkvenih pevskih zborov.
3. Ob 10. uri: Slavnostno zborovanje: Pozdrav doma-čega župana M. Blekača.

SLAVNOSTNI GOVOR

- a) Katoličanstvo in javnost — g. urednik Franc Smodej iz Ljubljane.
- b) Katoliška šola — g. prof. J. Vesenjaj iz Maribora.
- c) Mladinska organizacija — g. Jože Pirc iz Ljub-ljane.
- d) Katoliški tisk — g. dr. Ogrizek iz Celja.

Vsakemu govoru sledijo tozadevne resolucije.

Zupljani gornjegrajske, šaleške in braslovške dekanije! Ako vam je za versko vzgojo vaših otrok, za poštenost vaše mladine in za pravično ureditev vsega javnega življenja: Manifestirajte ta dan za katoliško misel! — Pridite dne 11. junija vsi, posebno moški na katoliški shod v Nazarje, na katerega vas vabi

pripravljalni odbor.

R. J.

Republika?

(Dopis iz kmetijskih krogov).

Prvi čas po preobratu.

Čenjeni gospod urednik! Ker se je dobro spomin-jam lepih časov narodne probude po taborih, ko so vsi Slovenci brez razlike stanov (strank še tedaj ni bilo) služili samo eni visoki, narodni ideji; ker se še dobro spominjam, kako smo se prej združeni Slovenci začeli ločiti na stranke, ker so hoteli nekateri sebični advoka-ti izkoriščati probujajoči se narod; ker se še živo spo-minjam ravnokar pretekle grozne vojne dobe in njej sledečega narodnega prevrata, zato mi dovolite, da na-pišem našemu kmetiskemu narodu nekatere besede v pomislek, ker čutim, da se bližajo zopet resni in hudi časi.

Predragi! Prve tedne po preobratu smo bili vsi ve-seli in zadovoljni, ker si je vsak mislil: zdaj je konec vojne in zdaj pridejo lepši časi. Jaz sem bil vesel, ker sem vedel, da mi ne bodo več hodili rekvirirali žita in krompirja, da mi cesarski komisariji ne bodo hodili več dojit krav in kuram slatati jajc, narodni uradniki so se ponosno bili ob prsa češ, Slovenec sem in rešili smo se stoletne nemške nadvlade, trgovci so se veselili proste trgovine in kupčevanja in vsi smo mislili, da pride se-

daj srečna doba cenih podplatov in oblek. In uradnik si je prižgal cigareto in kmet je zadovoljno puhal iz svoje pipe, kakor, da mu ne bi bilo treba več misliti na težki življenjski boj. Ziveli smo samo hipni sedanjosti.

Zeleni prapor pri nas in na Hrvaškem.

Jugoslavija je priznana agrarna država. Ogrom-no večino tvori kmetstvo in kmetstvo-delavsko ljudstvo. Namesto, da bi takoj začeli jačiti in krepiti in izpopol-njevati svoje stare, po vojni zrahljane kmetijske organi-zacije, smo brezbrizno vlekli roke v žep.

To so opazili inteligentni «štreberji», ki ne kore-ninijo v večini naroda in so začeli klicati: Le vkup, le vkup, uboga gmajna. V boj za staro pravdo! S pomočjo nekaterih kmetov so začeli razvijati samostojni zeleni prapor na katerega so združili precej glasov. Toda na-roč se je hitro iztreznil, ko je občutil na svoji lastni ko-ži, blagoslov nove «kmetске» stranke, koje voditelji so se začeli rivati proti vladnim koritom, katere polni sedaj še iz ljudstva izsesani denar. Narod je začel iz-stopati iz te stranke. Mnogi pa si ne upa več nazaj v staro stranko, ker ga je sram in zato hočejo ta polo-žaj izrabljati drugi častihlepneži in za to ustanovljajo nove stranke — s starimi, obče veljavnimi in prizna-nimi programi, da zlezejo na teh kmetijskih in delav-skih hrbtih «malo više», kakor se je to posrečilo ne-katerim samostojnim voditeljem neposredno po vojni. In ker je Radič na Hrvaškem zmagal začniti s svojo «republikansko» idejo (priporočal bi tudi lahko sulta-nat), mislijo sedaj, da bodo splezali kvišku po istem doktorskem receptu. Ti ljudje ne pomislijo, da beseda republika ne pomeni nič in da je Radič zmagal samo na podlagi svojih demagoških obljub. Besede: repu-blika, cesarstvo, monarhija, kraljevina so prazen glas, kajti vsaka republika, vsako moderno cesarstvo in kraljestvo se vlada danes s pomočjo od ljudstva iz-voljenih zastopnikov. Ali mislite, da bi Mermolja, Pu-celj, Urek in Kukovec več dosegli v jugoslovanski re-publiki, kakor sedaj v kraljevini, ko so vendar na vla-di. Tega niti sami ne verjamejo, ker bi bili sicer za republiko. Ali mislite, da bi gostobesedni Radič bil v današnji kraljevski Jugoslaviji slabši poslanec in de-lavec za narodni blagor, kakor v svoji bajni republi-ki? Vrag po imenu! Ali se imenuje Jugoslavija: re-publika ali cesarstvo, ali kraljestvo ali magari sulta-nat, to je nam kmetovalcem in delavcem in vsem trpe-čim slojem pač vseeno. Zaba tudi ne vpraša, kako se pravi mlaki, v kateri stanuje, samo da se počuti dobro v tisti vodi, svoji — domovini.

Mi kmetje in delavci, ki tvorimo ogromno večino v državi, hočemo našo Jugoslavijo tako urediti, da bo skrbela tudi za nas in da bomo vedeli, zakaj plačujemo direktne in indirektno davke. Mi hočemo državo, v kate-ri bo zadovoljen kmet in delavec, uradnik in vojak, re-kodelec in trgovec, ker vemo, da moramo vsi skup ži-veti v bratski slogi. Vsi moramo skupno in pravično delati za dobrobit nas vseh. Vsi za enega, eden za vse, kakor čebelice v panju.

Preveč troto v Jugoslaviji.

Danes pa imamo žalibog v Jugoslaviji preveč — troto. Tudi Radič je tak troj, katerega redijo pridne kmetске čebelice iz sosedne Hrvaške! Zakaj pa ne de-la? Zakaj ne gre v parlament in ne pomaga pravični obstrukciji slovenskih in srbskih kmetov do pravic? Kar on zahteva, zahtevamo tudi mi slovenski kmetje in smo že davno zahtevali celo tedaj že, ko se Radiču pod Tisovim vodstvom še niti sanjalo ni o kakih republikah.

račun svoje bodoče plače. In tedaj se je končno zresni-la in je v skrbeh vprašala, ali ne zaupam preveč na svo-jo službo in ali nisem previsoko nastavljal svoje plače za prvo leto.

Pri njenih besedah mi je prišlo nekaj pametnega na misel. Vprašal sem jo:

«Ljuba Porcija, ali pojdeš z menoj, ko grem na ra-čun k neznanima bogatinoma?»

V veliki zadregi in obojavljanju mi je Porcija od-govorila:

«Da —, če misliš, da ti bo moja navzočnost kaj pomagala. Ampak, — misliš, da bi se spodobilo?»

«Ne vem, ali bi se, in zares, bojim se, da se ne —. Ampak veš, koliko zavisim od tega —.»

«Torej pa pojdem, naj se spodobim ali ne!» je odgo-vorila z lepim, požrtvovalnim navdušenjem. «O, — srečna bom, če ti bom mogla pomagati!»

«Pomagati, draga —? Ne samo pomagala boš, — glavno vlogo boš igrala! Ti si tako ljubka, tako dra-žestna in prikupljiva, — globok vtis boš naredila in navijal bom plačo, da bodo vijaki škripali, in v tvoji navzočnosti se ne bodeta ustavljala!»

Da bi jo bili videli, kako je zardela in kako srečno so jej sijale oči!

«Ti si hudoben in nevaren prilizum! Niti besedice ni res na tem, kar si sedajle povedal, pa vseeno, — poj-dem s teboj, da boš zvedel, kako drugi ljudje z drugač-nimi očmi gledajo svet!»

LISTER.

Bankovec za milijon funtov zlata.

Angleški spisal Mark Twain.

(Dalje.)

O koncu meseca —? To je še več ko 14 dni! Pre-več natezate mojo radovednost! Recite, da čez teden dni!

«Ni mogoče! Vse boste zvedeli! — In kako je s prodajo rudokopa?»

Njegovo veselo lice se mu je stemnilo in globoko je vzdihnil:

«Dober prerok ste bili, Henry, dober prerok! Bolje bi bilo, da nisem šel v London! Kar ne ljubi se mi go-voriti o tej nesrečni zadevi!»

«Pa morate! Z menoj pojdete in pri meni ostanete noč, ko smo tukaj opravili, pa mi boste gotovo vse povedali!»

«Smem —? Zares —?»

Oči so se mu zasolile.

«Da! Vse hočem vedeti, celo vašo zgodbo!»

«Kako sem vam hvaležen! Vsaj eden človek zopet, ki ima sočutje z menoj in z mojo ponesrečeno prodajo, — po vseh bridkih izkušnjah, ki sem jih doživljal — Bog! Na kolenih bi vas zahvalil!»

Krepko mi je stisnil roko in pogum se mu je vrnil in vesel je bil ves večer.

In zares prijetno je bilo, tisti večer! Vsaj za naju dva vem, da je bilo, za Porcijo in za mene.

Vse sva se zmenila, ko so se drugi pogovarjali o vsakdanjih rečeh in kartali, ves, ne samo to, da se ima-va rada in da bo moja, ampak tudi to, da nimam niti vinarja svojega denarja in da tisti milijonski banko-vec ni moja last.

Radovedna je bila in kakor je že pri zaljubljenem človeku, — povedal sem jej vse, celo zgodbo od začetka, ko sem prišel v London, pa do danes. Smejala se mi je in se je smejala, da so jo solze polivale in da so jo že skorajda krči grabili.

Zakaj se neki toliko smeje, sem se čudoma popra-ševal. Pri vsaki podrobnosti iz moje zgodbe se je izno-va zasmejala, komaj da je prišla malo k sapi, in celo minuto sem moral čakati, da se je spet pomirila. In na-to je iznova začela —.

Kaj takega še nisem doživljal! Bridka je bila moja zgodba, polna skrbi in strahov — nerazumljivo se mi je zdelo, da more vzbuditi pri tem dekletu toliko veselost. Pa ljubil sem jo vkljub temu, in še bolj ko poprej — taki so možki — in premišljeval sem, kako prijetno bi bilo, imeti tako ženo, ki bi ohranila dobro voljo in bi se smejala tudi v bridkin urah —. Potreboval bi tako družico v življenju, kajti nič posebno prijetnega me ni pričakovalo —.

Tudi to sem jej povedal in pa da delam dolgove na

Vsi kmetje in delavci po celi Jugoslaviji imamo iste težnje in tlači nas ista mora. Vsi stremimo za istim ciljem, vsi se borimo proti neznosnemu nasilju sedanje vladne večine, ki ne pozna pravičnosti. Tudi srbski kmetko-delavski narod, ki je združen v zemljoradniški skupini je z nami. Na Bolgarskem imajo na primer kmetje že vso vlado v rokah in če bi v Jugoslaviji še tudi pritiskali hrvatski kmetje, katere vodi sedaj Radič, bi se moral zgoditi čudež, ako ne bi vrgli v doglednem času sedanji demokratsko-radikalni in samostojni vladni sistem. Žalostno je, da sedi trdoglavi Radič doma za pečjo in da prepušča ves boj za kmetški in delavski stan srbski zemljoradniški stranki in naši Slov. kmetški zvezi. Mi slovenski kmetje se upravičeno bojimo, da bodo naši hrvatski bratje vsled sedanje Radičeve taktike zamudili — vlak. Vsa znamenja kažejo, da Radiču ne gre toliko za dobrobit kmeta, kakor za lastno korist.

Jež v slovenski kmetški hiši.

Toda pustimo sedaj Radiča na stran. Naj hodi svoja pota. Morda se kmalu izpametuje. Vrnimo se zopet v domačo slovensko koč. Kakor sem že prej dejal, se je v našo staro slovensko kmetško hišo po preobratu vrnil jež, ter nam zasedel na »povelje nekmetških slojev« zadnjo hišo ali — štibl. Tega samostojnega ježa se bomo, če Bog da, kmalu iznebili. Sedaj pa pazimo, da se nam ne vrine republikanska muha. Neki dr. Novačan že brenči okoli oglov. On bi nas zopet rad razdvojil in zopet bi se smejale sedanje vladne stranke in zopet bi imeli veselje verižniki in banke in razni advokati in drugi kapitalisti.

Bodimo edini!

Dragi slovenski kmetje in delavci! Bodimo vendar enkrat edini in ne pljuvajmo več v lastno skledo. Združimo se vsi, ki hočemo lepšo bodočnost našega stanu in slovenskega naroda v naši najmočnejši in najstari — kmetški organizaciji — Kmetški zvezi. Vem, da bo marsikateri zaslepljeni in nahujskani kmet ali delavec dejal: V Kmetško zvezo ne grem, ker je duhovniška stranka. Bedak! Kdo pa ima večino? Sicer pa ti povem odkritosrečno! Kadar bodo naši duhovniki nas začeli učiti, kako moramo krasti in goljufati, kako lagati in prešestovati, potem bomo vsi proti njim. Do tedaj pa: Hvala Bogu, da delajo z nami! Kako radi bi sprejeli učiteljstvo v svoje vrste, ako bi krenilo na pota naših kmetških teženj.

Drugi stanovi postanejo šele tedaj naši sovražniki, kadar se izneverijo težnjam večine svojega naroda in narodni veri, in ko začnejo vsled svoje ošabnosti delovati proti ljudstvu. Mi spoštujemo vsakega poštenega človeka, vsak pošten stan, vsako pošteno pleme, ker smo se učili krščanske pravičnosti.

Moj članek je postal daljši, kakor sem si mislil. Če človek tako študira sedajni bedni položaj vseh stanov vobče in kmetškega še posebej, pride do prepričanja, da nam manjka samo prave, žive, trdne volje po združitvi in organizaciji v slovenski enoti. To moramo najprej doseči. Isto naj dosežejo bratje Hrvati na Hrvatskem in bratje Srbi v Srbiji. Učimo se drug od drugega, ne motimo pa si medsebojno delo s tem, da bi posegale n. pr. hrvatske kmetške organizacije v naš delokrog, ali mi v srbskega. Doma v Sloveniji pa se naj združijo vse raztresene in razcepljene kmetške manjšine v najmočnejši kmetški stranki, kakor se to godi v vseh strokovnih organizacijah pametnih ljudi, ki vedo, za kaj gre. Samo častihlepneži in nerazumneži naj ostanejo tam, kjer so. Vsi drugi za svoj kmetško-delavski stan goreči pa se združimo pod eno slovensko streho in ne pustimo, da bi se v to hišo zopet zaril kak sebični samostojni jež ali kaka sebična republikanska muha. V sloji je moč! Konečno pa se bomo našli vsi Jugoslovani, ki živimo posredno ali neposredno od naše mile majke-zemlje, katero rosi naš znoj in katero gnojijo naši žulji. Držimo se novega slovenskega gesla: »Vse za vero, dom in kmeta.

Sedajna vlada pa mora — izginiti! Bog živil!

— — —

Oj, ta navihana, hudomušna Porcijal! Seveda sem zvedel, pa vse kaj druga —!

Med tem pa sem koval načrte in delal račune, moje zaupanje v bodočnost je poskočilo za sto odstotkov in povisalo sem si — seve le v mislih — svojo plačo na 120 funtov letno. Porcijal pa nisem ničesar povedal o tej svoji »povišani« plači. Hranil sem si za iznenadenje.

Pozno zvečer smo se ločili. Vso pot domov sem bil kakor v sanjah. Hastings me je spremljal, pripovedoval mi je o svojih nezgodah, — pa niti besedice ga nisem slišal. Še le ko sva stopila v moji stanovanje, so me zbudili k zavesti njegovi začudení vzkliki.

«Glej, glej! — Prava palača! In vsega imate, česar si more srce poželeti! — Henry, — šele sedaj vidim, kako ste bogati, pa tudi šele sedaj čutim, čutim do moga in kosti, kako sem jaz reven, kako reven, nesrečen, ugonobljen, uničen —!»

Hladna groza me je spreletavala pri njegovih besedah. Njegovo tarnanje me je prebudilo kakor iz sanj — Zavedel sem se, da je vse moje »bogastvo« pozidano na tenki plasti zemlje, — pod njo pa je brezmejno — brezdnost!

Do tedaj nisem vedel, da sanjam, ali bolje, nisem si hotel priznati, da zidam zlate gradove na pesek. Tedaj pa sem se streznil —

Globoko v dolgeh, niti vinarja svojega denarja, vse na dolg in na »upanje«, na račun plače, ki je morebiti nikoli — nikoli ne bom dobil —! O — tudi jaz sem bil uničen in ničesar me ni moglo rešiti!

Ljudstvo odklanja Novačanovo demagogijo.

Preteklo nedeljo, dne 28. t. m. je dr. Novačan poskusil svojo srečo kot predsednik slovenske republikanske stranke pri Sv. Bolfenku na Kogu in v Središču. Doživel je silno razočaranje. Naši zavedni pristaši, katerim so se pridružili tudi redki nasprotniki, so z železno disciplino in navdušenjem pokazali, da se naše vrste ne dajo omajati po praznih demagogijah, ki zasledujejo samo svoje osebne koristi in v to svrhu izrabljajo geslo: »slovenska republika«.

Shod pri Sv. Bolfenku se je vršil po rani službi božji. Za predsednika je bil izvoljen naš odlični pristaš vinogradnik Jože Breznik. Dr. Novačan je dobil besedo, toda zborovalci njegovim izvajanjem niso hoteli pritrjevati, temveč so z največjo živahnostjo ugovarjali. Dr. Novačan je zastoj ponujal svojo slabo republikansko robo. Nastopil je vinogradnik in naš strokovni pisatelj Robert Kosar in razkrinkal Novačanovo republikanstvo. Njegovim izvajanjem so zborovalci gromovito in navdušeno pritrjevali in v posebnem sklepu odklonili Novačanov poskus, ki gre za tem, da cepi in oslabi slovenske vrste v boju za gospodarsko in politično popolno samoupravo in avtonomijo slovenskega ljudstva.

Popoldne je prišel Novačan v Središče, odnosno Obrež. Shod je naznanil ob enih v Čulekovi gostilni. Naši pristaši so se zbrali točno v velikem številu. Navzoči so bili tudi demokratje in samostojni iz Središča. Prihajali pa so tudi številni možje s Hrvatske strani. Novačan si je naročil hrvatske radičevce, s katerimi je grozil naši stranki že pri Sv. Bolfenku. Ker jih ni bilo začetkom dovolj je odlagal z otvoritvijo shoda in čakal. Po trideset urnem čakanju so postali zborovalci nestrpni in navzoči polit. komisar je izjavil, da shoda sploh ne bo, ako se ne prične takoj. Prof. Vesenjaj je na to izjavil, da se vrši shod Slov. ljudske stranke v Društvenem domu, ako Novačanovega shoda ne bo.

Dr. Novačan se je ob 2. uri odločil, da otvori zborovanje, ker je upal, da ga poleg navzočnosti hrvatskih radičevcev podpre nekaj domačinov. Predlagal je svojega predsednika posestnika Kelemina, toda zborovalci so zahtevali pristaša Slov. ljudske stranke, obrežkega župana Bedjaniča. Po ponovnem glasovanju in prerekanju so našli za Novačanovega kandidata 41 glasov, za Bedjaniča vse druge, torej veliko večino. Dr. Novačan je skušal razviti nek program, ali: vse je bilo prazno. Najbrž je program zemljoradnikov že pozabil, Radičevega pa razen fraze o republiki ni. Drugo je mislil ločiti zabavljenje na »klerikalce« in druge, toda predsednik in zborovalci mu tega niso pustili.

Novačanu je odgovoril v smislu celjske resolucije vodstva Slov. ljudske stranke prof. Vesenjaj. Odločno je povdaril, da hočemo vsi jugoslovanski državno in odklanjamo hegemonijo Srbov in smo torej najizrazitejši nasprotniki »Velike Srbije«. Toda ravno tej je Novačan aktivno, Radič pa s svojo pasivnostjo pripomogel do Vidovdanske ustave. Ako govori Novačan o »vaških svetih«, povdarjamo mi, da so najboljši in najprimernejši vaški sveti občinski odbori s svojimi predsedniki — župani. Na tej podlagi naj se gradi naprej v okrajih in pokrajinah, kjer naj gospodari in upravlja ljudstvo svoje zadeve. To je prava republika, ne pa prazna Novačanova beseda. Ako govori Novačan, da bodo radičevci strli kapitalizem in organizirali kmetško delavsko ljudstvo na združni podlagi, mora govornik povdariti, da je Slovenska ljudska stranka tista, ki goji neguje in vzgaja združništvo mirno in poštvalno. Novačan pa do sedaj ni ustanovil nobene. Tudi radičevci na Hrvatskem zanemarijajo to, odkar je umrl dobri in poštvalni Ante Radič. Mnogo bolje bi že bilo za hrvatsko kmetško ljudstvo, ako bi Stipe Radič to delo nadaljeval, namesto, da se veže z največjimi kapitalisti in postaja sam kapitalist, za ljudstvo pa ima samo prazne besede. Z povzdignjenim glasom in močnim povdankom je rekel prof. Vesenjaj: »Ljudstvo, tri leta že teče tvoja pravda, tri leta se borimo za dobro, pametno in

«Henry, same drobtinice, ki preostajajo od vaših dnevnih dohodkov, bi me rešile —!»

«O —! Moji dnevní dohodki —! Tule, čašo vročega —, pa dobre volje bodiva! — Toda počakajte, — hočete nekoliko povečerjati?»

«Niti grizljaja ne! Ne morem jesti! Pa pil bom, dokler ne padem pod mizo!»

«Z vami bom držal! — Posadiva se zložno! Tako le —! Sedaj pa mi pripovedujte!»

«Pripovedujem —? Še enkrat —?»

«Še enkrat —? Kaj mislite s tem?»

«Pravim, ali vam naj še enkrat pripovedujem svojo nesrečno zgodbo?»

«Še enkrat svojo nesrečno zgodbo? — Ej, Lloyd, ali ga že imate v glavi?»

«Poslušajte, Henry, čudni se mi zdite! Ali vam nisem že vsega pripovedoval na potu sem k vam?»

«Vi —?»

«Da — jaz!»

«Obešen naj bom, če sem čul le samo eno besedico!»

«Henry, vaše besede me vznemirjajo! Kaj vam je? — Kaj ste pa počenjali pri poslaniku?»

«Šele sedaj mi je bilo jasno, — strašno sem bil zaljubljen!»

In spovedal sem se mu, možato in odkrito.

Stisnil mi je roko in mi jo je stresal, kakor bi mi jo hotel iz rame iztrgati, in prav nič mi ni več zameril, da ga nisem poslušal in sem ga pustil samega govoriti

pravično ureditev države, toda od hrvatskega ljudstva izvoljeni zastopniki, ki bi naj bili njegovi zagovorniki in branitelji in bi z našo stranko preprečili današnje razmere, sedijo doma za pečjo in so podobni kmetu, ki govori kako in kje bo sejal koruzo, ko jo drugi že ogrebajo. Obsojamo torej in obžalujemo pasivnost — Hrvatskega bloka. Konečno je govornik še jasno povedal, da dr. Novačan po svojem dosedanjem delovanju in celi svoji preteklosti nima legitimacije med našim ljudstvom govoriti in se ponasati kot republikanec, ker mu je to le namen za doseg osebni ciljev, katerih drugod ni dosegel. Velika večina je navdušeno pritrjevala izvajanjem govornika Slovenske ljudske stranke in obsojala pasivnost radičevcev. Kratko so govorili še trije govorniki in obsodili Novačanovo demagogijo. Govoriti je hotel tudi poslanec radičevcev dr. Devčić, toda na pojasnilo, da Radičevci v Zagorju in drugod niso pustili govoriti in zborovati Hrvatski pučki stranki, so zborovalci odklonili njega in izjavili, da Radičevi poslanci tako dolgo ne bodo govorili med nami, dokler naša stranka nima pred njimi svobode govora in zborovanja. S tem se je shod zaključil.

Našim pristašem v ormoškem okraju gre gotovo vse priznanje, da so nastopili tako dobro in organizirano in da so tako jasno pokazali, kako znajo ločiti zrno od plev. «Le ta nam županil ne bo», je bila soglasna sodba nad Novačanom od strani našega ljudstva.

Nekaj o državnem in narodnem gospodarstvu.

1. DRŽAVNO GOSPODARSTVO.

1. Državni proračun.

Finančni odbor je izgotovil in končno veljavno sprejel poročilo o državnem proračunu za leto 1922. Iz poročila je razvidno, da so dohodki, katere je predvidel g. finančni minister za leto 1922 6.257.577.804.86 dinarjev. Od ravnokar omenjene svote znašajo splošni dohodki 3.126.800.853.25 dinarjev. Finančni odbor je zmanjšal splošne davke za 824.976.007.01 din., a povečal dohodke od neposrednih davkov za 66.417.075.2 din., dohodke direktnih davkov za 489.755.125 din., dohodke od železniških naprav (kurilnic, delavnic itd.) za 635.115.821.50 din., dohodke od državnih posesti za 83.477.300 din. Razne dohodke je zmanjšal odbor za 2.919.157.75 din. Po predlogu finančnega odbora predvideni dohodki znašajo 6.693.447.864 din.

Odbor se je postavil na stališče, da vzpostavi ravnotežje med rednimi izdatki ter rednimi dohodki v državnem proračunu in se je trudil, da izbrše iz proračuna izdatkov vse nepotrebne izdatke ali one, katerih ni mogoče kriti potom rednih izdatkov, kakor so na prve izdatki za investicije. Finančni odbor se je prepričal, da je izključeno, da bi sedaj živeči rod pokril vse vojne ogromne izdatke in se povrh še brigal za razvoj kulture, socialne politike in poljedeljstva. Vsi naporí ne še finančne politike morajo biti v prvi vrsti osredotočeni v tem dejstvu, da se pokrijejo vsi redni izdatki z rednimi dohodki in da se skuša odplačevati voja dolg.

Ravnatežje v državnem proračunu bo mogoče obdržati le tedaj, ako bodo vsi predvideni dohodki istini in vsi razpisani davki iztirjani. Radi ravnatežja ne bi smel finančni minister v proračunskem letu 1922 sprejeti niti ene davčne oblike.

Finančni odbor je dognal, da imamo pri nas veliki takih davkov, katere plačujejo samo nekateri stanov a drugi ne. Radi tega je odbor uverjen, da bi bilo veliko korist finančnemu ministrstvu in celotni državi ako bi se osnoval poseben parlamentarni odbor, ki bi nadziral izvršitev proračuna. Ta parlamentarni kontrolni odbor bi dobival preko centralnega knjigovodstva finančnega ministrstva (ki pa še ni organiziran) poročila o stanju dohodkov in izdatkov ter bi ta poročila dostavljala narodni skupščini. Le na ta način bi bila skupščina stvarno obveščena o državnih dohodkih in izdatkih in ta korak bi pripomogel, da bi se mi vr

cele tri milje daleč od poslanikove hiše pa do moje stanovanja, in potrpežljivo mi je še enkrat povedal svojo zgodbo.

Njena kratka vsebina je bila približno tale: Prišel je na Angleško, da bi tu našel kupca za svoj zlati rudokop. Pokupil je njegove delnice, hotel napraviti bogat dobiček, vtaknil je v spekulacijo skoraj vse svoje premoženje, neizrečeno se je trudil, vse je poskusil, silno denarja je izdal — pa niti enega človeka ni mogel najti, ki bi se bil zanimal za rudokop. Glednih sredstev mu je zmanjkalo, polom se mu je bližal. Ob koncu svoje zgodbe je planil kvišku in vzkliknil:

«Henry, vi me morete rešiti, rešiti me morete, edini človek na vsem svetu! Hočete —? Ali bodete —?»

«Povejte mi, kako!»

«Posodite mi milijon dolarjev na moj rudokop! Ne odklonite!»

Smrtne bolečine so me obhajale. Že mi je bilo jeziku, da bi mu rekel: «Lloyd, jaz sem sam velikavež, brez denarja, — zadolžen do grla!»

Pa nisem mu tega rekel —.

Sijajna misel se mi je zablestela v glavi, misel, ki kršna pride človeku — in le tistemu, ki je ljubljen sreče — samo v odločilnih trenutkih življenja.

In zagrabil sem srečno misel, stisnil sem zobe, tlačil morečo skrb in rekel hladno, kakor se spodobi za premišljenega kapitalista:

(Konec prihodnjic!)